

36 km ca. 2,5 uur

Nationaal Park Dwingelderveld bestaat voor ruim driekwart uit bos, heide, stuifzanden, water en veen. Een van de mooiste veengebieden is het Holtveen, een natte strook waar talrijke vogels broeden. Het sluit aan op de Kraloër Heide, die samen met de Dwingelose Heide het grootste heideveld van Nederland vormt. Buiten de grenzen van het nationale park voert de route door het Drentse esdorpenlandschap. Vlak rond dorpen als Ruinen en Ansen liggen de hooggelegen bouwlanden, de essen, de lage beekdalen werden gebruikt als gras- en hooiland.

Langs het Commissaris Cramer (fiets-)pad ligt bij het Holtveen een vogelkijkwand voor ongestoord genieten

1 Aan het stijgen en dalen van het pad is goed te merken dat hier oorspronkelijk stuifduinen lagen. De meeste duinen zijn bebost, maar bijvoorbeeld op het Lheebroekerzand is nog wat zand en heide overgebleven. Bijzonder zijn hier de **jeneverbesstruiken**, waarvan de bessen werden gebruikt om jenever te kruiden (zo kreeg de sterke drank ook zijn naam). Omdat de zaden van de jeneverbes alleen kunnen ontkiemen in open stuifzanden, vindt er nauwelijks verjonging van

zand in de ondergrond gaan stui-ven. Met de introductie van de kunstmest kon men van de voedsel-arme heide weer vruchtbare land-bouwgrond maken. Zo verdween in de loop van de tijd het grootste deel van de Drentse heide.

4 Twee **schaapskuddes** voorkomen dat het heideveld dichtgroeit met struiken en bomen. Het gaat om Drentse heideschappen, herkenbaar aan hun lange wollige staart. De Ruiner kudde overnacht in de

de struiken plaats. De jeneverbes is dan ook de enige beschermde boomsoort in Nederland.

2 De **radiotelescoop** aan de rand van het heideveld was bij de ingebruikname in 1956 de grootste ter wereld. De schotelantenne heeft een diameter van 25 m en diende om radiosignalen uit de ruimte op te vangen. Zo zijn onder meer twee kleine sterrenstelsels ontdekt. Inmiddels wordt de radiotelescoop niet meer voor wetenschappelijke doeleinden gebruikt, maar het blijft een markante blikvanger.

3 Staande op het **Dwingelderveld** krijgt u een indruk hoe een groot deel van Drenthe er in de 19e eeuw uitzag. Het was een eenzaam en verlaten landschap met hier en daar wat jeneverbesstruiken of een verdwaalde eik. Dit heidelandschap ontstond deels door menselijke activiteiten. Vroeger begraaften enorme schaapskuddes van de Drentse boeren dit gebied, waardoor de grond steeds 'armer' werd. Gras en bomen kregen geen kans meer en de heide nam de overhand. Soms verdween ook de heide en kon het

schaapskooi aan de zuidkant van het heideveld, waar ook een informatiecentrum over de kudde is ingericht. Fietst u bij 57 rechtdoor, dan komt u bij Bezoekerscentrum Dwingelderveld (open: apr.-sep. dag., nov.-mrt. wo-za).

5 De statige **middeleeuwse kerk** aan de brink van **Ruinen** was oorspronkelijk de abdijkerk van het benedictijnenklooster van Ruinen. De kerk heeft een voor Drenthe unieke houten kapconstructie, die oogt als een omgekeerd Vikingschip.

6 Een vogelkijkwand biedt zicht op het **Holtveen**, maar vanaf het fietspad zijn nog veel meer vogels te zien. Het Holtveen is een smalle, natte strook veen waar op kleine schaal turf is gestoken. Verderop, aan de andere kant van het pad, is een nieuwe laagte ontstaan door het kappen van bos en het weghalen van de vruchtbare bovenlaag.

Praktische informatie

- START** Spier Oriëntatiecentrum Dwingelderveld, Oude Postweg 12, 9417 TG (aan de N855).
- P** Spier Oriëntatiecentrum Dwingelderveld, Oude Postweg 12, 9417 TG (aan de N855).
- Ruinen.**
- Spier** Oriëntatiecentrum Dwingelderveld, Oude Postweg 12, 9417 TG.
- Ruinen** centrum. **Ruinen** Restaurant Olde Posthuus, Anholt 8, 7963 PZ (ma. gesloten).
- Spier** Oriëntatiecentrum Dwingelderveld, Oude Postweg 12, 0593 56 25 99 (open: apr.-sep. dag.; okt.-mrt. vr-za en schoolvakanties regio Noord).
- Beilen** Fietswereld Biemold, Stationslaan 11, 9411 PS, 0593 54 01 01 (open: ma-do 7:30-20 uur, vr 7:30-20 uur, za 8:30-21 uur, zon- en feestdagen 10-20 uur).
Ca. 5 km naar de route.
- Bos**, heidelandschap, weidegebied/akkerland
- !** Het fietspad wordt na 56 te smal en is daardoor niet geschikt voor driewielers.

